

**UNIVERSITETI I PRISHTINËS
UNIVERSITY OF PRISHTINA**

Rr. Xhorxh Bush, Ndërtesa e Rektoratit, 10 000 Prishtinë, Republika e Kosovës
Tel: +381 38 244 183 • E-mail: rektorati@uni-pr.edu • www.uni-pr.edu

Fakulteti: Bujqësisë dhe veterinarisë

Departamenti: Lavërtari-Perimtari

Programi: Shkenca bimore

NJOFTIM

Në bazë të rregullores për studime master të Universitetit të Prishtinës Nr. 1/334, datë 31.05.2023, Neni 12, pika 3 e kësaj rregulloreje, ju njoftojmë se :

Ekzemplari (drafti) i temës së masterit i punuar nga kandidati/ja Petrit Behrami, me titull: *“Agrobiodiversiteti nën Kërcënim të Ndryshimeve Klimatike, Erozionit Gjenetik dhe Boshllëqet në Politika”* ndodhet në diskutim publik 7 ditë nga data 04.06.2026 deri me datë 11.06.2026.

Njëkohësisht në diskutim publik ndodhet edhe raporti i vlerësimit të dorëshkrimit nga komisioni në përbërje:

1. Prof. Imer Rusinovci kryetar
2. Prof. Asoc. Dukagjin Zeka mentor - anëtar,
3. Prof. Sali Aliu anëtar

Ekzemplarin e draftit të temës dhe raportin e vlerësimit të dorëshkrimit nga komisioni mund ta kërkonit te udhëheqësi shkencor i temës Prof. Asoc. Dukagjin Zeka, përmes e-mail adresës dukagjin.zeka@uni-pr.edu.

Për të pasur një informacion paraprak më poshtë e gjeni një përmbledhje të shkurtë përmes abstraktit të temës.

Çdo sugjerim i juaji mund të jetë një pasurim i punës tonë !

**UNIVERSITETI I PRISHTINËS
FAKULTETI I BUJQËSISË DHE VETERINARISË
PROGRAMI: MSc. SHKENCA BIMORE**

**Agrobiodiversiteti nën Kërcënim të Ndryshimeve Klimatike,
Erozionit Gjenetik dhe Boshllëqet në Politika**
(Punim i temës së Masterit)

**Agrobiodiversity under Threats of Climate Pressures, Genetic
Erosion, and Policy Gaps**
(Master Thesis)

Mentori:
Prof. Asoc. Dukagjin ZEKA

Kandidati:
BSc. Petrit A. Behrami

Prishtinë, 2026

ABSTRAKTI

Ky studim trajton mënyrën se si ndryshimet klimatike, intensifikimi bujqësor dhe boshllëqet në politikat kombëtare e ndërkombëtare po kërcënojnë seriozisht agrobiodiversitetin global – burimin themelor të sigurisë ushqimore dhe qëndrueshmërisë ekologjike. Agrobiodiversiteti, që përfshin diversitetin gjenetik të bimëve, kafshëve, mikrobeve dhe ekosistemeve bujqësore, është thelbësor për adaptimin ndaj stresorëve klimatikë dhe për ruajtjen e shërbimeve të ekosistemit si pjalmimi, fertiliteti i tokës dhe kontrolli natyror i dëmtuesve. Megjithatë, ky kapital biologjik po gërryhet me shpejtësi për shkak të praktikave të monokulturës, homogjenizimit varietal, përdorimit të farërave komerciale, si dhe mungesës së politikave efektive për ruajtje dhe menaxhim të qëndrueshëm.

Dokumenti argumenton se ndryshimet klimatike janë një faktor nxitës qendror i erozionit gjenetik, duke ndikuar në përshtatshmërinë e kulturave përmes rritjes së temperaturave, ndryshimeve në reshje dhe shtimit të ngjarjeve ekstreme të motit. Këto ndryshime çojnë në humbjen e varieteteve lokale, reduktimin e bazës gjenetike të kulturave dhe cenimin e aftësisë së fermerëve për t'u përshtatur me kushte të reja mjedisore. Për më tepër, presionet e tregut dhe politikat bujqësore që favorizojnë rendimentin mbi qëndrueshmërinë kanë nxitur braktisjen e varieteteve tradicionale dhe kanë përshpejtuar humbjen e diversitetit bujqësor, veçanërisht në vendet e “Jugut Global”.

Erozioni gjenetik ndikon drejtpërdrejt në rezistencën e kulturave, duke i bërë ato më të cenueshme ndaj sëmundjeve, thatësirës dhe përmbytjeve. Në shumë zona rurale, fermerët po humbin qasjen në materiale gjenetike lokale, duke u varur gjithnjë e më shumë nga zinxhirët industrialë të furnizimit me farëra. Kjo varësi ul sovranitetin ushqimor dhe dobëson sistemet tradicionale të shkëmbimit të farërave që kanë ruajtur diversitetin për breza të tërë. Përpjekjet e ruajtjes mbeten të fragmentuara dhe të dobëta për shkak të mungesës së të dhënave të harmonizuara, fondeve, bashkëpunimit ndërdisiplinor dhe përfshirjes së komuniteteve lokale.

Në nivel politik, boshllëqet ndërmjet traktateve ndërkombëtare (si Plani Global i Veprimit i FAO-s dhe Traktati Ndërkombëtar për Burimet Gjenetike Bimore) dhe zbatimit praktik janë të mëdha. Shumë vende kanë politika që njohin rëndësinë e racave lokale, por ato mbeten të përgjithshme dhe

pa mekanizma të qartë zbatimi. Dokumenti propozon forcimin e sistemeve të ruajtjes *in situ* dhe *ex situ*, dixhitalizimin e të dhënave mbi të afërmit e egër të të korrave (CWR), dhe krijimin e rrjeteve komunitare të “lagjeve ushqimore” si qendra shkëmbimi dhe ripërtëritjeje të diversitetit gjenetik.

Në përfundim, studimi thekson se kriza e agrobiodiversitetit është e lidhur ngushtë me krizën klimatike dhe me dështimin e qeverisjes globale për të integruar ruajtjen e biodiversitetit bujqësor në politikat klimatike dhe ushqimore. Zgjidhjet kërkojnë një qasje të shumë-nivelshme që kombinon shkencën, politikat dhe njohuritë tradicionale të fermerëve për të siguruar që asnjë kulturë apo varietet të mos mbetet pas dore. Vetëm përmes bashkëpunimit ndërkombëtar dhe fuqizimit të komuniteteve lokale mund të ruhet baza gjenetike mbi të cilën mbështetet siguria ushqimore e njerëzimit.

Fjalë kyçe: agrobiodiversitet, ndryshimet klimatike, erozioni gjenetik, politika bujqësore, siguria ushqimore, qëndrueshmëria ekologjike.

ABSTRACT

This study explores how climate change, agricultural intensification, and gaps in national and international policies are seriously threatening global agrobiodiversity — the fundamental basis of food security and ecological sustainability. Agrobiodiversity, encompassing the genetic diversity of plants, animals, microbes, and agricultural ecosystems, is essential for adaptation to climatic stressors and for maintaining ecosystem services such as pollination, soil fertility, and natural pest control. However, this biological capital is rapidly eroding due to monoculture practices, varietal homogenization, reliance on commercial seeds, and the lack of effective policies for sustainable management and conservation.

The paper argues that climate change is a central driver of genetic erosion, affecting crop adaptability through rising temperatures, altered precipitation patterns, and increased frequency of extreme weather events. These changes lead to the loss of local varieties, the narrowing of genetic bases in crops, and the reduced capacity of farmers to adapt to new environmental conditions. Furthermore, market pressures and agricultural policies that prioritize yield over sustainability have accelerated the abandonment of traditional varieties and the loss of agricultural diversity, particularly in the countries of the Global South.

Genetic erosion directly undermines crop resilience, making plants more vulnerable to diseases, droughts, and floods. In many rural areas, farmers are losing access to local genetic material, becoming increasingly dependent on industrial seed supply chains. This dependency weakens food sovereignty and erodes traditional seed exchange systems that have maintained diversity for generations. Conservation efforts remain fragmented and weak due to the lack of harmonized data, funding, interdisciplinary collaboration, and local community involvement.

At the policy level, major gaps exist between international treaties (such as the FAO Global Plan of Action and the International Treaty on Plant Genetic Resources) and their implementation. While many countries acknowledge the importance of local breeds and varieties, their policies remain vague and lack clear enforcement mechanisms. The study proposes strengthening both *in situ* and

ex situ conservation systems, digitalizing data on crop wild relatives (CWR), and creating community-based “food neighborhoods” as hubs for genetic diversity exchange and regeneration.

In conclusion, the study highlights that the agrobiodiversity crisis is tightly linked to the climate crisis and to global governance failures in integrating agricultural biodiversity conservation into climate and food policies. Addressing this challenge requires a multi-level approach combining science, policy, and traditional farmer knowledge to ensure that no crop or variety is left behind. Only through international cooperation and community empowerment can humanity safeguard the genetic foundation of its food security.

Keywords: agrobiodiversity, climate change, genetic erosion, agricultural policy, food security, ecological sustainability.